

OSMANLI DEVLETİNDE İSTİMÂLET SİYASETİ VE BOSNA

Sedad BEŞLİJA

Saraybosna Tarih Enstitüsü, Sarajevo / Bosna Hersek

ÖZET

İstimâlet Osmanlılar'ın uyguladığı meylettirici ve uzlaştırıcı fetih siyaseti için kullanılan tabir. Osmanlı kroniklerinde “halkı ve özellikle gayri müslim tebaayı gözetme, onlara karşı hoşgörülü davranma, raiyyetperverlik” mânasında kullanılmıştır. Fethedilen yerlerin halkına iyi davranma, onları himaye etme, dış düşmanlara karşı can ve mal güvenliğini sağlama, dinî konularda serbestiyet verme, vergi hususunda kolaylık gösterme Osmanlı istimâletinin başlıca unsurlarıdır.

Osmanlı istimâlet siyasetinin asıl dikkat çekici neticeleri Trakya ve Balkan fetihlerinde ortaya çıkar. Edirne'nin alınmasından sonra gelişen Balkan fütuhatının sadece kılıçla değil yerli hıristiyan halkın himayesi, haklarının iadesi, kendilerine dinî serbestiyet verilmesi, vergi muafiyeti tanınması gibi ısındırıcı bir politika sonucunda gerçekleştiği bilinmektedir. Osmanlılar'ın asırlarca Balkanlar'da ve Orta Avrupa'da tutunabilme sebeplerinden biri de bu uygulamadır. Osmanlılar, istimâlet siyasetini sadece fetihler sırasında değil yeni idarî yapı kurulduktan sonra da devam ettirmişlerdir. Bu hususta resmî uygulamayı gösteren birçok belgenin bulunduğu bilinmektedir.

Zaman zaman tüccardan fazla gümrük vergisi alındığına dair şikâyetler veya cizye tahsili hakkındaki arzlar üzerine çıkan fermanlar bu konuda dikkat çekici birer örnektir. Devlet bu şikâyetler üzerine müfettişler tayin ederek takibat başlatır, varsa zulmü önlerdi. XIX. yüzyılda Doğu Anadolu'dan Rusya'ya göç ettirilen Ermeniler'le Bulgaristan'dan zorla Rusya'ya göçürülen Bulgarlar'ın perişan durumları üzerine II. Mahmud'un istimâletnâme yayımlaması son dönemlere ait dikkat çekici bir örnektir. Tarih yazımı açısından bakıldığında anılan mevzuların çoğu *istimâlet siyaseti* kavramı altında incelenebileceğini göstermiştir. En kısa ifade ile *istimâlet siyaseti* çok yönlü olarak farklı metot, taktik, araç, yöntem ve tedbirden oluşan ve kullanılan bir gönül alma ve yönlendirme siyâsetidir. Bu sürecin temel unsuru Osmanlı merkezi iktidarının devlet idarecilerine, askeri teşkilatına ve halka karşı göstermiş olduğu ilişkilerden ibarettir. Osmanlı istimâlet siyasetinin

izleri devletin hemen hemen her köşesine dayanmakla birlikte Bosna'ya kadar da uzandığını (yaptığımız araştırmalar 16. asrın sonralarına kadar) tespit edebilmekteyiz. Nasıl ki herhangi bir siyaset toplumun en önemli kısımlarını ihtiva eder, aynı şekilde Osmanlı istimâlet siyaseti de Bosna toplumunun politik, askerî, iktisadî, kültür ve din bölümlerine de yansımıştır. Diğer taraftan Bosna ile ilgili arşiv kaynaklarda somut olarak *istimâlet* kavramının bulunması nadir görülen bir hadisedir. Ancak bazılarını tespit edebildik. Buna dair Bosna sancağının 1488/89. Mufassal Tahrir Defterinde, 1099-1116\1688-1704. Osmanlı Tarihi başlığında bir anonim kroniğinde, Viyana Bozgunundan sonraki Saray Bosna Şer'iye Sicillerindeki örnekleri zikredebiliriz. “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” düsturuyla hareket eden Osmanlı hâkimiyeti bu durumu çok iyi kavramış ve istimâlet siyâseti ile de bunu genel manada başarmıştır. Hiç de homojen olmayan bir yapıya sahip olan Osmanlı hâkimiyet alanı ve toplumlar (Balkanlar gibi) Osmanlı'nın uyguladığı istimâlet siyâseti sayesinde asırlar boyunca barış ve huzur içinde beraberce yaşamayı başarmıştır. 15. ve 16. yüzyıl Bosna'sı da bu tarihi bağlamda yer alan bir bölgeyi temsil etmektedir.

BOSNA HERSEK SİNEMASININ SİNEMATOGRAFİSİNDE TÜRK KÜLTÜRÜNÜN ETKİLERİ

Yasemin KILINÇARSLAN
Uşak Üniversitesi, Uşak / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Sinema, kent, Osmanlı kültürü, drama, senaryo.

ÖZET

1992 öncesinde Yugoslavya sineması olarak adlandırılan Bosna Hersek sineması bu tarihten sonra kendi özgün film dilini yaratma arayışlarına girmiş ve ulusal bir sinema olarak uluslararası festivallerde boy göstermeye başlamıştır. Küçük bütçeli ve gelişmekte olan Bosna Hersek sineması, filmlerde savaşın bireyler üzerinde yarattığı travmaları aktarmakta ve bunlara ilişkin çözüm arayışlarına girmektedir. Ülke sineması bu anlamda Filistin sinemasında olduğu gibi yaşananları dünyaya duyurma ve görünür olma